

Також не забезпечується навіть просте відтворення виробництва, відсутнє нагромадження капіталу: більше того, встановилася чітка тенденція зменшення поголів'я худоби і птиці (6–10 % щороку), скорочення багаторічних насаджень, тобто господарства існують переважно за рахунок “проїдання” запасів і штучного зниження справжньої вартості робочої сили. Основною проблемою сировинної бази є робота переробних підприємств на давальницькій основі. До роботи на давальницьких засадах приводить, як нестача обігових коштів, так і незадовільний стан сировинної бази. В той же час, багато підприємств не працюють або виконують надзвичайно малий обсяг робіт порівняно із своєю потужністю через неконкурентоспроможність продукції, зумовлену технологічним відставанням виробництва. Це свідчить про необхідність інвестування коштів на модернізацію, технічну перебудову виробництва, поліпшення асортименту продукції.

Резерви економії виробничих витрат виявляються під час планування останніх та аналізу відхилень фактичних результатів від запланованих. У практиці господарювання вітчизняних підприємств плануванню витрат виробництва та аналізу відхилень від такого плану приділяється недостатня увага, хоча у промислово розвинених країнах планування витрат і факторний аналіз відхилень фактичних показників від планових розглядаються як основний інструмент зниження витрат.

Зменшити вихідні грошові потоки та підвищити платоспроможність підприємства можна й за рахунок зменшення чи заморожування витрат на інвестиції та інших витрат, які не належать до собівартості продукції. Витрати на інвестиції належать до витрат, джерелом фінансування яких є чистий прибуток. Зменшення таких витрат є важливим резервом підвищення платоспроможності підприємства. Слід також враховувати, що може скластися ситуація, коли підприємство є збитковим і немає фінансових джерел для завершення вже започаткованих інвестиційних вкладень. У разі продовження їх фінансування сума фінансування відноситься на збільшення непокритих збитків підприємства. У такому разі слід зважити всі “за” та “проти” продовження фінансування [4].

Виходячи з проведеного дослідження можна зробити висновки, що питання управління грошовими потоками на підприємствах переробної промисловості є першочерговими для забезпечення фінансового механізму розвитку діяльності. Для збільшення виручки від реалізації продукції переробної промисловості АПК доцільно використання пропаганди (новини, публічні виступи, виставки, ярмарки, друковані матеріали), реклами (упаковка, соціально-громадські ініціативи), створення Інтернет-сторінки з інформацією про особливості технологічного процесу виробництва та властивостей продукції, а також створення бренду, який недооцінений товаровиробниками продукції харчової та переробної промисловості. Пріоритетним при формуванні грошового потоку також є вдосконалення цінової політики підприємств переробної промисловості. Основними факторами збільшення ціни продукції, що виробляється є сезонність характер виробництва; тенденції зміни сировини; сезонний попит на деякі види продукції; державне регулювання мінімально-оптових цін тощо. Невраховання зазначених факторів примушує виробників встановлювати норми прибутку для компенсації збитків минулих років, тим самим створюючи зрушення у ринкових позиціях промисловості.

Література

1. Офіційний сайт статистики Вінницької області – www.vinstat.gov.ua
2. Финансовый менеджмент: теория и практика. Учебник / Под ред. Е.С. Стояновой. – М.: Перспектива. – 2003. – 542 с.
3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством. Навч. посібник. – К.: Центр навч. л-ри, 2003. – 504 с.
4. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.

УДК 331.522.4(477)

Л. С. КУКЛЮК, І. М. КРАВЕЦЬ
Хмельницький національний університет

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ПРАЦЕЗДАТНОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ РЕГІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА У РОБОЧІЙ СИЛІ

У статті розкриті поняття зайнятості, виявлені регіональні особливості зайнятості населення України, розглянуті державна і регіональна програми зайнятості населення, а також шляхи удосконалення управління зайнятістю населення на регіональному рівні.

The paper discloses the concept of employment; discovers regional features of employment in Ukraine; discusses the state and regional employment programs as well as the ways of improvement of employment at the regional level.

Вступ. Зайнятість є головною характеристикою ринку праці і визначає соціально-економічний розвиток країни. У сучасних умовах питання регулювання зайнятості набуває особливої значущості, оскільки циклічний характер ринкової економіки спричинює безробіття і пов'язані з ним негативні економічні і соціальні наслідки.

Проблема регулювання зайнятості також актуальна і для перехідної економіки, де причини неповного використання робочої сили суспільства посилюються недостатнім розвитком ринкової економіки та її інститутів. Зокрема, процес трансформації економічної системи в Україні, що супроводжувався формуванням ринку праці, зумовив виникнення такої гострої соціальної проблеми, як хронічне безробіття. Крім того, особливістю української економіки є пристосування до негативних шоків трансформаційного періоду за рахунок зменшення рівня реальної заробітної плати і тривалості робочого часу. Усі ці проблеми знижують рівень життя більшості населення країни, збільшують кризові явища в економіці, стримують структурні перетворення, перешкоджають створенню умов для стабілізації й економічного зростання, а тому потребують невідкладного вирішення.

Аналіз останніх досліджень. Зазначена проблематика перебуває в полі зору вчених, її різні аспекти досліджували такі українські науковці, як Н. Грицьок, П. Гаман, Ю. Краснов, С. Корецька, Б. Кравченко, А. Ліпенцев, В. Мартиненко, О. Мельников, В. Мандибура, В. Огаренко, М. Пірен, О. Ривак, О. Лебединська, Е. Лібанова, Л. Лісогор, С. Серьогін, А. Чемерис, П. Шевчук, І. Шумляєва та ін. Серед зарубіжних учених ці проблеми вивчали Д. Рікардо, В. Савченко, Ж. Сей, А. Сміт, Л. Харріс, А. Філіпс Ф. Хайек та інші.

Актуальність дослідження. Незважаючи на цінність проведених досліджень, окремі аспекти проблеми державного регулювання зайнятості населення залишилися невирішеними. Так, потребують подальшого дослідження теоретичні засади та методичні підходи до державного регулювання зайнятості населення. Не визначено напрямів впливу державної політики зайнятості населення на розвиток економіки. Відсутня методика оцінювання заходів державного регулювання зайнятості. Потребує вдосконалення реалізація державної політики на ринку праці. Недостатньо обґрунтованим є механізм державної підтримки зайнятості населення.

Виклад основного матеріалу. Зайнятість – сукупність соціально-економічних відносин між людьми для забезпечення працездатного населення робочими місцями.

Відповідно до Закону України “Про зайнятість населення”, зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб, і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі. Зайнятістю визначається діяльність, яка базується на праві вільного володіння своєю здатністю до праці, і право власності на засоби виробництва для її здійснення [1, с. 15].

Держава сприяє зайнятості через проведення активної соціально-економічної політики, спрямованої на створення робочих місць та розвиток підприємницької діяльності. В Україні питома вага осіб працездатного віку становить більше, ніж 55 % всього її населення. Але для цього показника характерні значні територіальні відмінності. Нинішній етап соціально-економічного розвитку України не забезпечує повного і ефективного використання трудового потенціалу. Це підтверджується зростанням чисельності безробітних та працюючих неповний робочий тиждень або день, високою зайнятістю у низькоефективних, з загальнодержавної точки зору, галузях народного господарства, у тому числі в особистому підсобному сільському господарстві. Нераціональне використання трудових ресурсів веде до формування потенційних резервів, які за певних умов можуть бути залучені у народне господарство країни.

Аналіз статистичних матеріалів за останні роки свідчить про те, що в Україні склалися три регіони з різними за масштабами резервами трудових ресурсів. До складу таких резервів входять незайняті в народному господарстві, зайняті в особистому і підсобному сільському господарстві та особи працездатного віку, що навчаються. До першого регіону входять Київська, Сумська, Полтавська, Кіровоградська, Чернігівська, Житомирська, Вінницька, Черкаська та Хмельницька області, в яких зазначені потенційні резерви трудових ресурсів становлять від 17 % загальної чисельності трудових ресурсів у Київській області до 25 % в Хмельницькій. До другого регіону входять Миколаївська, Запорізька, Донецька, Луганська, Дніпропетровська, Волинська, Тернопільська, Рівненська, Харківська та Херсонська області, в яких потенційні резерви трудових ресурсів становлять 25–29 % загальної чисельності наявних трудових ресурсів. Третій регіон охоплює області з найвищою часткою незайнятих в народному господарстві. До його складу входять Львівська, Одеська, Івано-Франківська, Чернівецька і Закарпатська області та Автономна Республіка Крим. У цьому регіоні незайняті в народному господарстві становлять від 31 до 41 % загальної чисельності трудових ресурсів [2].

Регіон I (від 17 % до 25 %)	Регіон II (від 25 % до 29 %)	Регіон III (від 29 % до 41 %)
Київська	Миколаївська	Львівська
Сумська	Запорізька	Одеська
Полтавська	Донецька	Івано-Франківська
Кіровоградська	Луганська	Чернівецька
Чернігівська	Дніпропетровська	Закарпатська
Житомирська	Волинська	Автономна Республіка Крим
Вінницька	Тернопільська	
Черкаська	Рівненська	
Хмельницька	Харківська	
	Херсонська	

Рис. 1 – Регіони України за резервами трудових ресурсів (незайнятих)

Таким чином, наведені дані свідчать про гостроту проблеми підвищення ефективності використання трудових ресурсів в окремих регіонах України.

В Україні вперше була розроблена державна програма зайнятості населення на 1995 рік, як елемент довгострокової стратегії формування соціально-ринкової моделі управління ринком праці. У програмах, розроблених в Україні, узагальнюються конкретні заходи щодо створення відповідного правового, організаційного та методичного забезпечення політики зайнятості за такими напрямками: формування механізму диференційованого підходу щодо збереження робочих місць; створення механізмів реалізації політики зайнятості в загальнонаціональних програмах; регулювання трудових міграцій; забезпечення додаткових гарантій зайнятості населення окремим категоріям громадян; сприяння професійній мобільності; розвиток соціально-трудова відносин; удосконалення інформаційно-статистичної бази щодо розвитку ринку праці; сприяння зайнятості шляхом розвитку соціального партнерства [3, с. 64].

Заходи щодо реалізації державної політики зайнятості на територіальному рівні повинні враховувати необхідність сприяння будь-яким формам розширення сфери прикладання праці, в тому числі створення нових робочих місць, забезпечення умов для розвитку підприємництва та працевлаштування незайнятого населення і безробітних; забезпечення державних гарантій зайнятості для окремих категорій населення; поліпшення системи професійної орієнтації, підготовки й перепідготовки кадрів, матеріальної підтримки безробітних та їхніх сімей; організації громадських робіт тощо.

У програмах також необхідно обґрунтувати організаційне, наукове і фінансове забезпечення усіх запланованих заходів та необхідність контролю щодо їх реалізації. Заходи, розроблені у програмах, повинні передбачати забезпечення сприятливих податкових, інвестиційних, фінансово-кредитних та інших умов господарювання для підприємств, організацій, установ усіх форм власності. Важливим є об'єднання річного та довгострокового підходів до програмування зайнятості населення, як це передбачено статтею 14 Закону України "Про зайнятість населення" [4]. Відповідно до Закону України "Про зайнятість населення" створено Державний фонд сприяння зайнятості населення (ДФСЗН), який формується та використовується на державному і місцевому рівнях.

Безробіття в Україні набуло широкого розмаху, особливо з початком економічної кризи.

Рис. 2 – Зростання чисельності безробітних в Україні (населення у віці 15–70 років, тис. осіб)

Сьогодні необхідно, щоб держава була зацікавлена в розвитку промисловості, розробці програм стимулювання економіки, що сприятиме створенню нових робочих місць. Це стане важливим кроком на шляху подолання безробіття. На нашу думку, існує ряд шляхів вирішення проблем безробіття.

Звичайно, на першому місці – покращення роботи державних служб зайнятості. Сюди можна включити розвиток розгалуженої системи державної служби зайнятості, професійної орієнтації серед безробітних, підготовки і перепідготовки тих, хто втратив роботу та в даний час шукає її.

Важливим є регіональне управління освітніми процесами, яке повинно включати ринкові риси. Відтак, пропонується активізувати практику співробітництва між навчальними закладами, органами виконавчої влади та господарюючими суб'єктами (підприємствами, приватними особами) на основі договорів для забезпечення регіонів працівниками необхідної кваліфікації в потрібній кількості та в потрібні терміни. Необхідно подолати неузгодженість сфери освіти та сфери праці в регіонах за рахунок здійснення таких заходів:

- організація моніторингу ринку праці регіонів, попиту на спеціалістів певних професійно-кваліфікаційних груп різного рівня освіти з прогнозом динаміки змін потреб на середньостроковий та довгостроковий періоди;
- формування регіональних замовлень на підготовку спеціалістів з урахуванням потреб регіонального господарства;
- проведення перебудови галузевої мережі освітніх закладів в регіонально-галузеву систему професійної освіти, здатну готувати спеціалістів для всіх життєво важливих сфер діяльності регіону з урахуванням потреб промисловості та інших сфер економіки;
- розширення професійної мобільності випускників навчальних закладів за рахунок надання їм інтегрованих суміжних професій і спеціальностей, а випускникам технічних навчальних закладів – додатково робітничих професій;
- забезпечення можливості підвищення розрядів випускниками профтехучилищ (оскільки випускаються вони з третім розрядом, а ринок праці потребує робітників з кваліфікацією не нижчою 5–6 розрядів);

- перегляд кваліфікаційних вимог до спеціалістів та робітників, розширення їхньої загальнотехнічної підготовки, забезпечення можливості проходження практики та стажування в ході навчання;
- формування системи безперервної профосвіти, включаючи навчання на робочому місці;
- створення регіональних, міжрегіональних об'єднань з питань тимчасової та вторинної зайнятості безробітних випускників.

Особливого значення в сучасних умовах слід надавати роботі з професійної орієнтації молоді, оскільки допомога у правильному виборі професії, спеціальності відповідно до здібностей людини має величезне значення у формуванні висококласного фахівця у майбутньому та розвитку його трудового потенціалу. При цьому необхідним стає формування моральних цінностей людини, її позитивного ставлення до праці. В цьому контексті, з нашої точки зору, позитивні наслідки будуть отримані від роботи над підняттям престижу малих соціальних груп. Необхідно піднімати імідж праці в суспільстві незалежно від рівня освіти. Вважаємо неправильним те, що щорічно 70–80 % випускників шкіл вступають в вищі навчальні заклади, незважаючи на свої особисті вподобання, нахили, здібності, тільки з причин престижності вищої освіти. Результатом цього є щорічне поповнення лав безробітних в регіонах, зниження якості трудового потенціалу.

Формування моральних норм в суспільстві в напрямку утвердження цінності праці людини, яка здобула середню спеціальну освіту, суттєво покращить ситуацію на ринку праці, у сфері зайнятості, допоможе побудувати середній клас у суспільстві, подолати прояви бідності. Недарма період Великої депресії в США був з успіхом подоланий завдяки поширенню середньої спеціальної освіти серед населення та зміцненню у суспільстві думки про те, що робота, наприклад, поштаря чи швачки така ж необхідна і не менш престижна як і робота лікаря чи адвоката.

Висновки. Нинішній етап соціально-економічного розвитку України не забезпечує повного і ефективного використання трудового потенціалу. Це підтверджується зростанням чисельності безробітних та працюючих неповний робочий тиждень або день, високою зайнятістю у низькоефективних, з загальнодержавної точки зору, галузях народного господарства, у тому числі в особистому підсобному сільському господарстві. Нераціональне використання трудових ресурсів веде до формування потенційних резервів, які за певних умов можуть бути залучені у народне господарство країни. Держава повинна сприяти зайнятості через проведення активної соціально-економічної політики, спрямованої на створення робочих місць та розвиток підприємницької діяльності.

Заходи, розроблені у програмах зайнятості, повинні забезпечувати сприятливі податкові, інвестиційні, фінансово-кредитні та інші умови господарювання для підприємств, організацій, установ усіх форм власності. Стратегія зайнятості населення в Україні має пов'язуватися з подальшим розвитком і розширенням активних заходів для запобігання повальному безробіттю та збільшенням на них витрат із фонду сприяння зайнятості населення з урахуванням стану ринку праці. Регіональне управління освітніми процесами повинно включати ринкові риси і має бути спрямоване на подолання неузгодженості сфери освіти та сфери праці, підвищення культурного розвитку населення.

Література

1. Закон України “Про зайнятість населення” / Ред. О.Д. Борсук. – К.: Парламентське вид-во, 1999. – 31 с.
2. Держкомстат України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Шульга Н.М. Тенденції розвитку ринку праці та регулювання якості робочої сили. – Х.: ХНЕУ, 2007. – 148 с.
4. Про зайнятість населення. Закон. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2009_03_19/an/613034/T080300.html

УДК 336.142; 330.322

Н. І. ЛЕВЧУК

ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВАМИ ПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ

Проаналізовано тенденції формування основного капіталу підприємствами продовольчого комплексу. Визначені основні проблеми, що перешкоджають припливу інвестицій у сільське господарство та харчову промисловість. Визначено напрями і перспективи стимулювання інвестиційного забезпечення формування основного капіталу підприємствами продовольчого комплексу.

The tendencies in forming of the fixed assets by the enterprises of food complex are analysed. Basic problems that hinder the inflow of investments in rural economies and food industry are determined. The possible directions of stimulation of the asset investment by the enterprises of food complex are determined.

Постановка проблеми, актуальність дослідження. Під впливом економічної кризи обсяг інвестування підприємств агропромислового сектору знизився майже вдвічі. Зокрема, протягом січня–червня 2009 р. інвес-